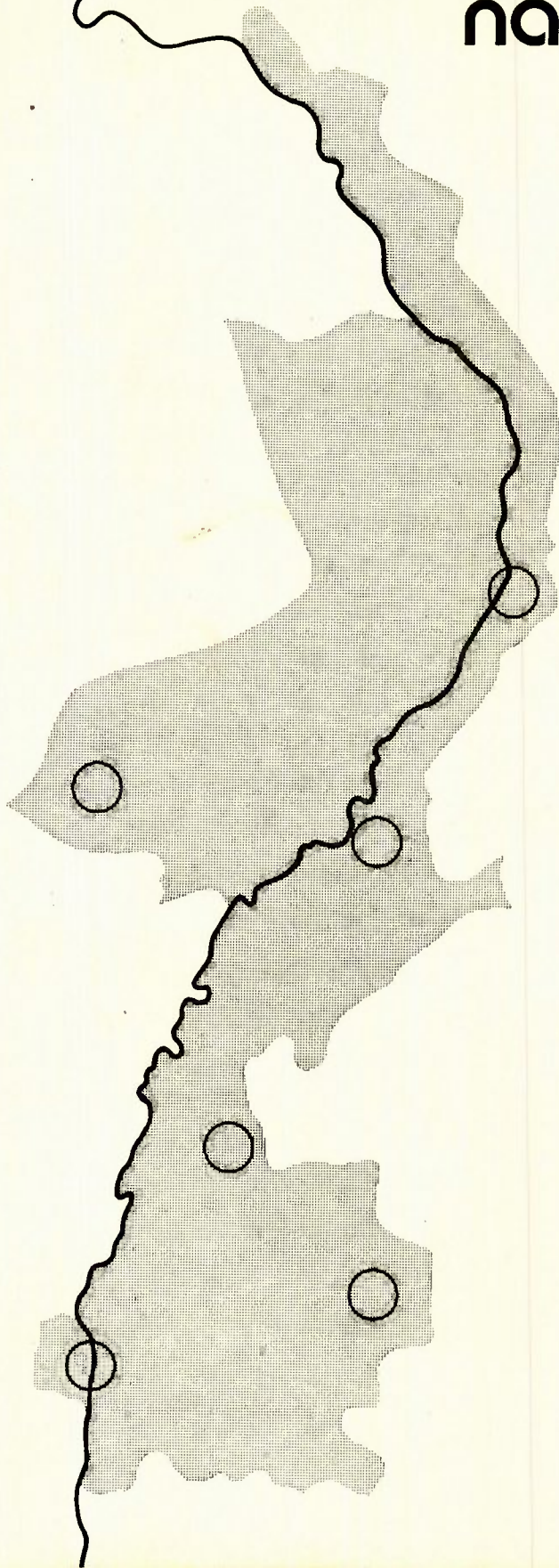

natuurhistorisch maandblad

68e jaargang no. 12 - december 1979

NATUURHISTORISCH MAANDBLAD

Orgaan van het Natuurhistorisch Genootschap
in Limburg

MAASTRICHT, december 1979

REDACTIERAAD: mevr. drs. F.N. Dingemans-Bakels;
drs. D. Th. de Graaf; J.A.M. Heerkens Thijssen; H.P.M. Hille-
gers; drs. A.W.F. Meyer; W. Ogg; L.J.M. Veugen (eindre-
dacteur).

Redactie-adres: Bosquetplein 7 6211 KJ Maastricht (tel.
043-13671).

ADMINISTRATIE: A.G.M. Koomen, administrateur.
Adreswijzigingen, opgave van nieuwe leden, inlichtingen over
studiegroepen e.d., artikelen voor- en bestelling van Maandbla-
den en/of Publicaties zenden aan:

Administratie Nat. Hist. Genootschap Bosquetplein 7 6211 KJ
Maastricht. Tel. 043-13671; postgiro 1036366.

Afzonderlijke nummers voor leden *f* 1,75 voor niet-leden
f 2,50; dubbelnummers *f* 3,- resp. *f* 4,-. Auteursrechten voor-
houden.

Op aanvraag verkrijgbaar: Lijst van door het Genootschap uit-
gebrachte publicaties met prijsopgave.

NATUURHISTORISCH GENOOTSCHAP

Voorzitter: Dr. P.J.v. Nieuwenhoven,
Trianonstraat 13, 6213 AB Maastricht. Tel. 043-18897

Secretaris: H.P.A.J. Gilissen.
Rector Thijssenstraat 9, 6237 NG Moorveld. Tel. 04461-1179

Penningmeester: J.G.H. Schoenmaeckers,
Johan Frisostraat 4 6267 BC Cadier en Keer. Tel. 04407-1368.
Betalingen: postgiro 1036366 t.n.v. Nat. Hist. Genootschap,
Maastricht.

Lidmaatschap: *f* 30,- per jaar; jeugdleden t/m 17 jaar *f* 7,50;
voor Verenigingen e.d. *f* 90,-.

Het maandblad wordt aan alle leden gratis toegezonden.

Litho's en Druk:
Stereo+Grafia, Maastricht.

Rectificatie

Tot onze spijt is in het artikel over "Dactylorhiza
elata var. sesquipedalis" in het oktober nummer een
fout geslopen, nl. op pagina 202 is het onderschrift
van fig. 4, Dactylorhiza elata var. sesquipedalis. Dit
had moeten zijn: Dact. elata var sesquipedalis X
Dact. preatermissa.

ARTIKELEN IN DIT MAANDBLAD

Voor getkende bijdragen zijn auteurs qua inhoud steeds verant-
woordelijk, m.u.v. redactionele commentaren of naschriften.

Bijdragen te richten aan: Redactie Natuurhistorisch Maandblad.
Text éénzijdig getypt met ruime linkermarge en regelafstand 1 1/2.
Latijnse namen van planten, dieren en fossielen (volgens thans
geldende nomenclatuurregels) cursiveren (aangeven met slangen-
lijn); namen van aangehaalde auteurs in kapitalen.

Afbeeldingen (alleen zwart-wit) worden bij voorkeur op kolom-
breedte afgedrukt, bij uitzondering op volle-pagina-breedte. Fo-
to's dienen contrastrijk te zijn; tekeningen waar nodig voorzien
van schaalindeling (i.v.m. evt. verkleining).

Alle bijdragen te voorzien van volledige lijst van aangehaalde
literatuur, in de juiste volgorde: AUTEUR, jaartal. Onverkorte
titel van het geschrift. Tijdschrift Jrg. Nr., bladz.

Een beknopte engelstalige samenvatting is wenselijk.

Voor verdere bijzonderheden raadplege men de redactie.

Overdrukken: als regel stellen wij een aantal maandbladen (va-
riërend van 25-50) kosteloos ter beschikking van de auteur.
Meerdere exemplaren volgens afspraak en tegen vergoeding.

INHOUD

	Pag.
- Verslagen van de maandelijks bijeenkomsten te Maastricht	225
te Heerlen	225
- Uit de Flora van Limburg	227
- Klimopwaterranonkels in Noord-Limburg: Hoe lang nog? Deel II	228
- Bodemkundig onderzoek in het dal van de Eyserbeek bij Cartiels	234
- Eduard E.J. Lückér en zijn vlinderverzameling	239
- Wereld Natuur Fonds Nederland: Groot alarm voor de neushoorn!	241
- Verborgene schoonheden	243
- Attentie	244
- Boekbespreking	244

VERSLAGEN VAN DE MAANDELIJKSE BIJEENKOMSTEN

Te Maastricht 1 december 1979

De voorzitter opende de bijeenkomst met een uitvoerig welkom aan Frans Ensink en Nico Reijst, twee bij ons Genootschap hoog aangeschreven herpetologen. Niet alleen kennen ze de inlandse amfibieën en reptielen erg goed, maar hun twee en een half uur durende film-diaverslag getuigde van een grote bekendheid met de uitheemse padden, kikkers, hagedissen en slangen, waarbij ook de tropische plantenwereld hen zeker niet onbekend bleek. Hun hobby strekt zich veel verder uit dan alleen het houden van deze dieren. Tot tweemaal toe hebben ze een expeditie naar Suriname gemaakt om deze beesten in hun eigenlijke biotoop te kunnen bestuderen. Door hun hobby waren ze vooral geïnteresseerd geraakt in de milieuomstandigheden. Dat dit welbewust en grondig gebeurde bleek uit de wijze waarop ze hun tocht hadden voorbereid.

Het filmverslag liet zien dat ook de inwoners van Suriname bewondering hadden voor hun kennis van met name de slangen. Slaan de inwoners elke slang die ze tegen komen dood, de heer Reijst zoekt de slangen op en toont aan dat je met kennis van zaken heel wat slangen zelfs op kunt pakken. Hij ontzenuwde daarmee vele fabeltjes over kleine giftslangtjes en grote wurgslangen. In zijn handen blijken het zeer interessante dieren en is het zelfs mogelijk foto's te maken van de lange giftanden van als zeer gevaarlijk bekend staand grote giftslangen. Met behulp van schitterende dia's maakten we ook kennis met de grote veelheid aan kikkers en hagedissen.

Onze voorzitter drukte het als volgt uit: "Ik ben toch ook enkele keren in oerwouden geweest, maar deze dieren heb ik er nooit gezien. Wat we hier gezien hebben is duidelijk werk van mensen die zich gespecialiseerd hebben." Opvallend was ook de liefde waarmee elk dier met een mooie latijnse naam gekoesterd werd. Maar nog mooier dan de namen

waren de kleuren. Het getuigt ook van hun echte natuurliefde, dat ze juweeltjes als de *Dendrobates tinctorius*, hét pijlgif kikkertje met blauwe gespikkelde poten en felgeelgeklepte rug, dat daar in vrij grote aantallen voorkomt en ook niet beschermd is, niet zijn gaan verzamelen, maar juist met de grootste zorg hebben omringd. Indrukwekkend was de film gemaakt van een grote zeeschildpad die op een ongebruikelijk tijdstip, namelijk overdag, op het strand een diepe kuil kwam graven om er de vele ping-pong-bal-grote eieren in te leggen. Te zien kregen we ook hoe men in Suriname deze met uitsterven bedreigde lederschildpaden probeert in aantal te doen toenemen door de eieren te verzamelen, kunstmatig uit te broeden en weer als jong dier in de zee terug te zetten. Het moet hier gezegd worden dat ook de Nederlandse vereniging *Lacerta* hieraan een actieve bijdrage heeft geleverd door gelden in te zamelen, en dat de Zuid-Limburgse afdeling onder leiding van Nico Reijst, Ed Elzenga en Frans Ensink hierin een fors aandeel heeft gehad. Uit hun verhaal en vooral hun houding tegenover de dieren bleek ons dat het houden van dieren kan leiden tot een bewogen en weloverwogen vorm van dierenbescherming.

Summary:

Mr. Ensink and Mr. Reyst addressed monthly meeting with a lecture on amphibians and reptiles in Suriname.

Te Heerlen op 12 november 1979

Voordat prof. van Boven het woord kreeg voor zijn aangekondigde lezing vertoonde dr. Dijkstra een foto van de Duitse pijp (*Aristolochia clematites*) met vruchten uit de Botanische Tuin te Terwinselen. Rijpe vruchten van deze zijn een zeer grote uitzondering voor ons land. De planten zijn oorspronkelijk afkomstig uit de wegberm te Meerssenhove, waarvandaan Dijkstra in 1941 één exemplaar meenam voor zijn tuin. Deze ontwikkelde zich door middel

van uitlopers zeer voorspoedig tot enkele 10-tallen exemplaren, bloeiden rijkelijk, maar vormden nooit enige aanduiding van vruchtzetting. In 1977 werden enkele exemplaren overgebracht naar Terwinselen en in 1979 werden 2 rijpe vruchten gevormd.

Daarna was het woord aan prof. van Boven. Deze legde de nadruk op het feit dat het microklimaat voor wat betreft warmte, vochtigheid en windkracht voor talrijke kleine dieren (en planten) aanzienlijk gunstiger is dan op 1 m hoogte boven de grond. De Bosmier nu vormt zijn eigen microklimaat. De bedekkende laag van een mierenhoop bestaat uit fijn materiaal, daaronder bevinden zich veel grovere delen. Een nest wordt gebouwd om een afgezaagde boomstam en in en om deze half vergane stam en zijn wortels graven de mieren verder de grond in. In het voorjaar, ca. half februari, als de zon maar even schijnt op die hoop, verzamelen de mieren zich in het bovenste gedeelte er van en nemen warmte op en verliezen vocht. Na enige tijd kruipen ze weer naar beneden en staan daar warmte af en nemen nieuw vocht op. Andere exemplaren kruipen nu naar boven enz. Hierdoor kan de temperatuur oplopen tot 20–27 °C, terwijl buiten misschien nog sneeuw ligt. Op 19 maart kunnen dan reeds jonge volwassen dieren ontstaan zijn. Door openingen te maken en weer te sluiten kunnen ze de temperatuur in het nest regelen. Wat de voortplanting betreft: uit grote eieren plus een speciale voeding groeien mannelijke of vrouwelijke dieren op, uit kleine eieren ontstaan de werkmieren. Uitscheidingsstoffen van bladluizen zijn rijk aan suikers en eiwitten. Deze vormen een belangrijke voedselbron, die aangevuld wordt met dierlijk voedsel.

Na de pauze behandelde de spreker Trekmieren uit Afrika. Hun staten zijn zeer talrijk bevolkt, soms meer dan 20 miljoen dieren. Bepaalde invloeden, vooral bewegingen van hun larven beïnvloeden hun

gedrag, zoals het op buit uittrekken, verhuizingen, nieuwe kolonies stichten, het leggen van eieren waaruit jonge koninginnen zullen opgroeien. Zijn deze op het punt van volwassen worden dan trekt de oude koningin met een deel van het volk weg. De jonge exemplaren, acht of iets meer, vechten het onderling uit wie de baas zal worden, de rest wordt gedood...

De heer van Geel vroeg hoe dit doden plaatsvindt en kreeg als antwoord dat werkmieren zich ook in die strijd mengen.

Prof. van Boven achtte het uitgesloten dat Bosmieren een adder kunnen doden, evenmin als verschillende soorten kevers. Wel kan men cadavers aantreffen van dieren die op de een of andere wijze zijn dood gegaan en daarna door Bosmieren verder van hun vlees ontdaan worden. Na de paring kunnen wijfjes van allerlei mierensoorten als één enkel exemplaar, bijv. onder een steen, langzamerhand een volk opbouwen. In het voorjaar worden enkele eieren gelegd. Eén larve wordt dan groot gebracht met het voedsel uit de andere eieren. Is deze volwassen dan begint deze mee aan allerlei werkzaamheden. Intussen zijn weer enkele eieren gelegd, waarvan de larven bestemd zijn om verder op te groeien, enz.

Summary:

Prof. Dr. van Boven addressed monthly meeting with a lecture on heat-regulation in ant-nests.

Aanvulling op het verslag van de voordracht van P.H. Kelderman op 10 september 1979.

In West-Europa komen ± 600 eetbare soorten voor en niet 60 zoals abusievelijk vermeld (zie pag. 167) De paddestoelenwereld bestaat niet alleen uit saprofieten en parasieten, maar ook uit vele mykorrhiza vormers.

Deze soorten leven in symbiose met boom of struik,

vormen 'n levensgemeenschap, waarbij beide voordeel hebben.

De verweringsverschijnselen in kasteel Schaloen worden veroorzaakt door de Huiszwam. (*Serpula lacrymans*).

De bekende vliegenzwam werkt niet bedwelmend, doch zijn gif roept bij nuttigen hysterie en hallucogene verschijnselen op. Is alleen gebruikt bij Noordelijke volkeren in het verre oosten.

Krijgers kregen deze paddestoel voor het ten strijde trekken toegediend als oppemiddel. (Berserker woede)

Volkeren in Zuid- en Noord-Amerika hebben zwammen gebruikt uit de Panaeolus-groep voor godsdienstige bijeenkomsten.

UIT DE FLORA VAN LIMBURG

Waarnemingenrubriek van de Plantenstudiegroep van het Natuurhistorisch Genootschap. Waarnemingen te zenden aan Plantenstudiegroep Natuurhistorisch Genootschap, Bosquetplein 6, Maastricht, t.a.v. D. Th. de Graaf (tel.: 13671).

De onderstaande soorten zijn gevonden tijdens een excursie van de Plantenstudiegroep op 9-6-1979 naar de omgeving van Neerkanne (Albertkanaal) en Kasteel Caster (B). Een volledige soortenlijst, opgesteld door J. Hermans, is op aanvraag verkrijgbaar op bovengenoemd adres.

<i>Aceras antropophorum</i>	Poppenorchis	5
<i>Achillea ptarmica</i>	Wilde bertram	1,4
<i>Antbriscus caucalis</i>	Fijne kervel	1
<i>Anthyllis vulneraria</i>	Wondklaver	1, 2, 5
<i>Anthirrhinum orontium</i>	Akkerleeuwebek	2
<i>Aphanes microcarpa</i>	Kleine leeuwklauw	2
<i>Arabis hirsuta</i> , ssp <i>hirsuta</i>	Ruige scheefkelk	5
<i>Artemisia absinthium</i>	Absint-alsem	1
<i>Campanula persicifolia</i>	Perzikbladig klokje	2
<i>Campanula rapunculoides</i>	Akkerklokje	2
<i>Campanula trachelium</i>	Ruig klokje	4
<i>Carlina vulgaris</i>	Driedistel	5
<i>Colchicum autumnale</i>	Herfsttijloos	3
<i>Dianthus armeria</i>	Ruige anjer	1,2
<i>Dipsacus pilosus</i>	Kleine kaardebol	4
<i>Lathyrus aphaca</i>	Naakte lathyrus	2
<i>Lathyrus latyfolius</i>	Breedbladige lathyrus	2,5
<i>Lonicera xylosteum</i>	Rode kamperfoelie	4
<i>Minnartia hybrida</i>	Tengere veldmuur	1
<i>Orchis militaris</i>	Soldaatje	5
<i>Phyllites scolopendrium</i>	Tongvaren	4
<i>Plantago media</i>	Ruige weegbree	1,2,3,5
<i>Platanthera cblorantha</i>	Bergnachtorchis	4
<i>Ranunculus sardons</i>	Behaarde boterbloem	2
<i>Rhinanthus alecterolobus</i>	Behaarde ratelaar	2
<i>Rhinanthus minor</i>	Kleine ratelaar	2,5
<i>Satureja acinos</i>	Kleine steenthijm	1,2,5
<i>Sedum album</i>	Wit vetkruid	5
<i>Silene nutans</i>	Nachtsilene	5
<i>Stenactis strigosa</i>	Madelieffijnstraal	3
<i>Trifolium medium</i>	Bochtige klaver	2
<i>Vicia villosa</i>	Zachte wikke	2

1 = Albertkanaal, wegzijde; hok 61-27

2 = Albertkanaal, zijde van Maastricht; hok 61-27

3 = Albertkanaal, ter hoogte van Neerkanne; hok 61-37

4 = Kasteel Caster; hok 61-38

5 = Lixhe; hok 61-48

Summary

A survey is given of interesting plant species found along the Dutch-Belgian border near Neerkanne. The numbers mentioned indicate the findingplaces. A more detailed list is available at the address mentioned above.

KLIMOPWATERRANONKELS IN NOORD-LIMBURG: HOE LANG NOG?

(DEEL II)

door

P.J.J. VAN DEN MUNCKHOF

Parkweg 50

6511 BH Nijmegen

2.2 Het dal van de Oostrumse Beek (gemeente Venray)

Het landschap van dit beekdal is typisch een ruilverkavelingslandschap. In het dal liggen hoofdzakelijk graslanden, die groot en meestal rechthoekig zijn. De wegen en waterlossingen zijn er nieuw en vaak over grote lengten kaarsrecht aangelegd. Hier en daar liggen (grote, ook al vaak rechthoekige) akkers. Langs de Oostrumse Beek heeft men wat broekbossen "gespaard"; deze zijn door de aanleg van de nieuwe, diepe en brede beken en sloten echter sterk uitgedroogd (in feite zou men ze beter met "broekbosruïnes" kunnen betitelen). Op enkele plaatsen heeft men solitaire bomen of boomgroepjes gespaard en er zijn -vooral langs de wegen - ook houtsingels aangeplant. Vóór de in 1974 afgesloten ruilverkaveling "Lollebeek" zag het dal van de Oostrumse Beek er precies hetzelfde uit als het oude Loobeekdal.

In het dal van de Oostrumse Beek werd *R. hederaceus* op 9 april 1977 ontdekt door N. Cuppen, in de berm sloten van de Beemdweg (figuur 12, sloten a en b). In de water bevattende sloot a bleek de soort vrij talrijk te groeien over een totale lengte van zo'n 10 meter. In de droogstaande sloot b groeiden veel minder exemplaren. Op de wegberm langs sloot a trof J. Cuppen enkele zeer jonge Klimopwaterranonkels aan op slib, dat bij het slootonderhoud op de berm is gedeponneerd. Op diezelfde dag ontdekte ik in de lossing Breevennen langs de weg De Locht (figuur 12, c) op verschillende plaatsen *R. hederaceus*. In totaal waren het slechts weinig exemplaren. Waarschijnlijk waren het met de stroming vanuit de sloten a of b aangevoerde planten. Zelfs nog verder stroomafwaarts van de sloten a en b bleek één vermoedelijk afgedreven Klimopwaterranonkel te

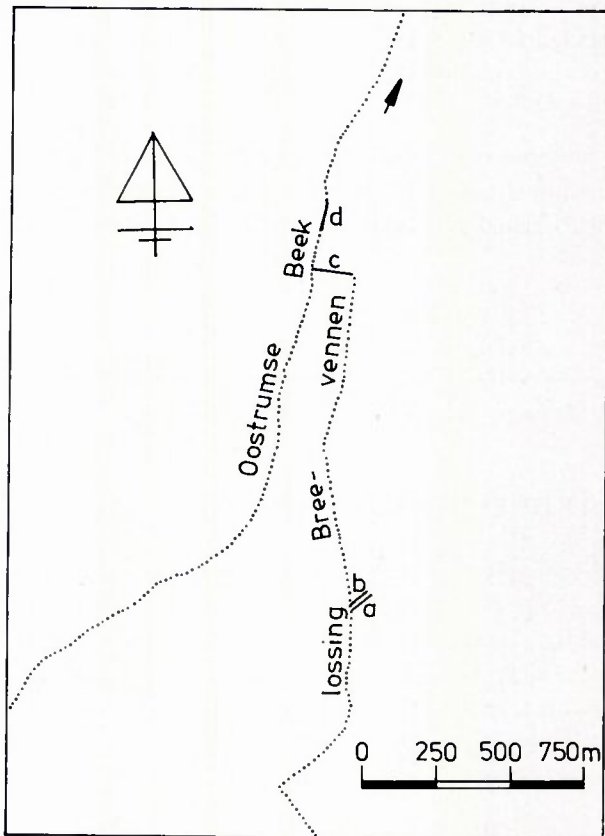

Fig. 12.

Groeiplaatsen van de Klimopwaterranonkel in het dal van de Oostrumse Beek.

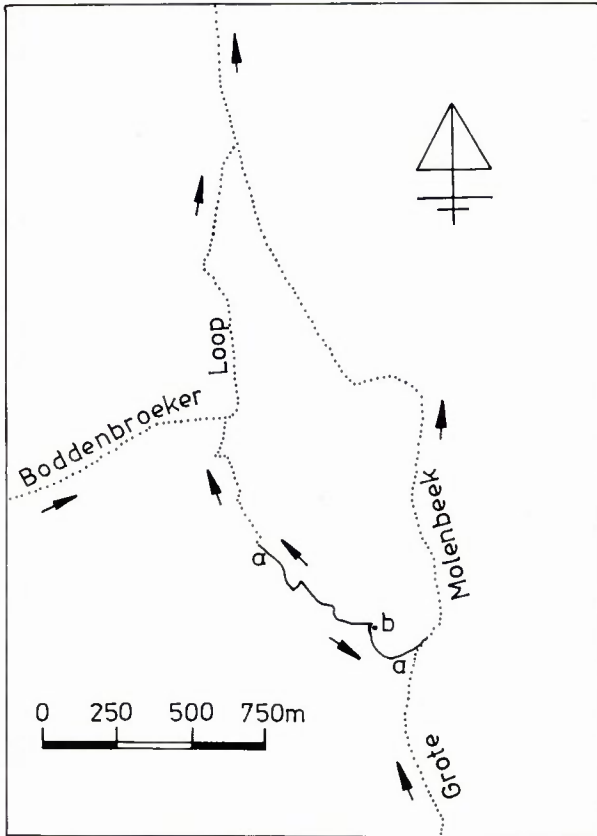

Fig. 13.
Groeiplaatsen van de Klimopwaterranonkel in het Leigraafdal.

groeien; J. Cuppen ontdekte dit (fors) exemplaar zo'n 1400 meter stroomafwaarts van de sloten a en b in de diepe Oostrumse Beek, langs een der oevers (figuur 12, d).

Waarschijnlijk is *R. hederaceus* in het dal van de Oostrumse Beek veel algemener geweest, voordat in het kader van ruilverkaveling "Lollebeek" veel geschikte sloten zijn gedempt. De huidige groeiplaatsen worden voor zover mij bekend (nog) niet bedreigd door ongewenste ontwikkelingen. Dat ze

door hun geringe afmetingen zeer kwetsbaar zijn voor negatieve invloeden (bijvoorbeeld het achterwege laten van het onderhoud van de beide bermsloten van de Beemdweg) zal duidelijk zijn.

2.3. Het dal van de Leigraaf (gemeente Meerlo-Wanssum)

De Leigraaf bij Meerlo is (net zoals de Weverslose Beek vóór de ruilverkaveling was) een nog meanderend natuurlijk beekje. Officieel bestaat de Leigraaf uit 2 gedeeltes; de "Leigraaf van de Venneweide naar de Grote Molenbeek" en de "Leigraaf van de Venneweide naar de Boddenbroeker Loop". Het laatstgenoemde deel van de Leigraaf stroomt keurig naar de Boddenbroeker Loop en draagt z'n naam dus met ere.

Maar her warer van de Leigraaf van de Venneweide naar de Grote Molenbeek stroomt niet (uitsluitend) naar de Grote Molenbeek, zoals de naam doet vermoeden. Nee, in dit deel van de Leigraaf ligt ergens een waterscheiding. Een deel van het water stroomt vrij snel over een zandige bodem naar de Grote Molenbeek, doch de rest vloeit traag over een slibrijke bodem naar de (Leigraaf van de Venneweide naar de) Boddenbroeker Loop. In figuur 13 zijn de stroomrichtingen van de Leigraaf aangegeven met pijltjes. De Leigraaf stroomt door een verlaten, geheel verlande Maasloop. Deze vroegere Maasloop is grotendeels als grasland in gebruik. De weilanden zijn er klein en vaak veelhoekig. Op verschillende plaatsen komt houtgewas voor, vooral op de steilrandjes op de overgang tussen het Leigraafdal en de omringende zandgronden. Het landschap in het dal is erg kleinschalig.

Zie voor een wat uitgebreidere landschapsbeschrijving WERSCHKULL & SCHEPERS, 1977.

Stroomt de Leigraaf niet strikt zoals z'n beide namen doen vermoeden, de Klimopwaterranonkel respecteert de naamgeving van de Leigraaf wel en komt in de Leigraaf van de Venneweide naar de Boddenbroeker Loop niet voor en in de hele Leigraaf van de Venneweide naar de Grote Molenbeek wèl (zie figuur 13).

Op 4 april 1974 ontdekte ik de Klimopwaterranonkel in de Leigraaf, en wel in het snelstromende, op de Grote Molenbeek afwaterende deel, langs de Veestraat. Er groeiden zeer weinig exemplaren. Ook in het op de Boddenbroeker Loop afwaterende deel van de Leigraaf van de Venneweide naar de Grote

Molenbeek trof ik (zeer weinig) *R. hederaceus* aan. In december 1974 zochten H. Cuppen en ik zonder resultaat de hele Leigraaf af om de soort terug te vinden. Ten onrechte werd daarom gevreesd dat de groeiplaats Leigraafdal verloren was gegaan (VAN DEN MUNCKHOF, 1975). Op 3 januari 1976 troffen J.

Cuppen en ik in het snelstromende deel van de Leigraaf namelijk weer Klimopwaterranonkels aan, tussen de Veestraat en de weg Stendert. Er groeiden slechts enkele plantjes. Ook in een kleine drinkpoel in een grasland langs de Leigraaf (figuur 13, b) ontdekten we enige Klimopwaterranonkels. Op 12 februari 1976 trof ik in het op de Boddenbroeker Loop afwaterende, langzaam stromende deel van de Leigraaf op 2 plaatsen één exemplaar aan. H. Cuppen vond op 27 maart 1976 ongeveer 100 meter stroomopwaarts van de monding in de Grote Molenbeek enkele Klimopwaterranonkels in de Leigraaf (CUPPEN, 1977). Op 24 april '76 ontdekten J. Cuppen en ik in de Leigraaf tussen de Veestraat en de weg Stendert tamelijk veel *R. hederaceus*; verschillende planten stonden in bloei. In ditzelfde deel van de Leigraaf trof ik op 13 mei 1979 zeer weinig Klimopwaterranonkels aan.

Zoals uit het bovenstaande blijkt, is de groeiplaats Leigraafdal net als die in het dal van de Oostrumse Beek uiterst kwetsbaar omdat *R. hederaceus* er slechts op weinig plaatsen voorkomt, en wel in gering aantal. Helaas wordt het dal van de Leigraaf door allerlei negatieve ontwikkelingen bedreigd. Zo hoorde ik enkele jaren geleden van een lid van de Werkgroep Milieubeheer Meerlo-Wanssum, dat er plannen bestonden voor de aanleg van een rondweg om het dorp Meerlo heen; deze zou dan wellicht ook door het Leigraafdal aangelegd worden. Doch blijken een artikel in het "Dagblad voor Noord-Limburg" van 17 oktober 1978 zijn die plannen in de ijskast verdwenen omdat de huidige hoofdweg door Meerlo niet overbelast is. Maar er hangen méér

donkere wolken boven de Leigraaf. Op 13 mei 1979 bleek in het grasland, waarin de poel b van figuur 13 ligt, een aantal varkens rond te lopen. En die hadden natuurlijk die poel uitgekozen om van hun modderbaden te genieten. Wég Klimopwaterranonkels dus! In de nabije toekomst krijgt het dal er weer een nieuwe bedreiging bij: de uitbreiding Burgveld van het dorp Meerlo. In de komende jaren zullen tot bijna aan de rand van het dal van de Leigraaf woningen gebouwd worden. Dit kan voor het dal rampzalige gevolgen hebben. Tenslotte ligt het Leigraafdal nog in de ruilverkaveling "Melderslo", die in voorbereiding is. Alleen als het gehele, ingewikkelde en kwetsbare stroomsysteem van de Leigraaf buiten de ruilverkavelingswerken blijft, heeft de Klimopwaterranonkel er overlevingskansen. Zie ook hoofdstuk 3.

2.4 Het dal van de Lollebeek (gemeente Venray)

Het landschap van de Lollebeek vertoont een grote overeenkomst met dat van het dal van de Oostrumse Beek. Verwonderlijk is dit niet; beide dalen zijn rond dezelfde tijd verkaveld en wel in het kader van ruilverkaveling "Lollebeek".

De groeiplaatsen van de Klimopwaterranonkel in het Lollebeekdal vormen wellicht vóór de ruilverkaveling één geheel met die van het Leigraafdal. Zoals we in figuur 14 kunnen zien, stroomt de bovenloop van de lossing Klein Oirlo (sloot a) evenwijdig aan de Lollebeek. De sloot volgt hier een smal dal. Daar waar de lossing Klein Oirlo een haakse bocht naar rechts maakt, verlaat ze dit dalletje. Die bocht is door de mens aangelegd; men heeft de lossing Klein Oirlo gedwongen terug naar de Lollebeek te stromen. Het dalletje waarin de bovenloop van de lossing Klein Oirlo ligt, loopt verder in noordoostelijke richting. Ongeveer 400 meter ten noordoosten van het punt, waarop de lossing Klein Oirlo het dalletje in dwarse richting verlaat, "ontspringt" de Molenhoeklossing. Deze volgt het dalletje verder. Na circa 1300 meter verenigt ons dalletje zich met het dal van de Boddenbroeker Loop. En dit vormt weer één geheel met het Leigraafdal; zoals we in 2.3 zagen, watert een groot deel van de Leigraaf op de Boddenbroeker Loop af (zie figuur 13). Ondanks vrij intensief speurwerk heb ik in het dalletje dat het Lollebeekdal met het Leigraafdal verbindt (nog?) geen *R. hederaceus* aangetroffen. Wel bleek in de Molenhoeklossing het Haaksterrekroos *Callitriche hamulata* te

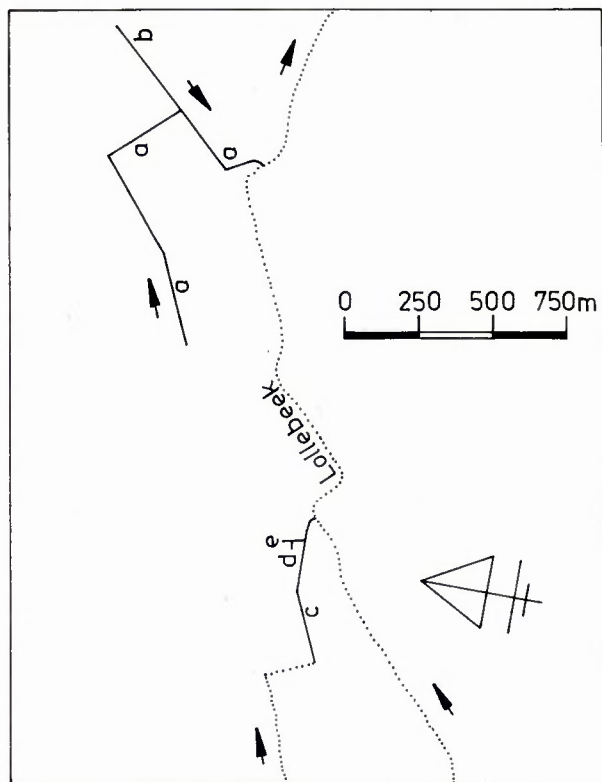

Fig. 14.
Groeiplaatsen van de Klimopwaterranonkel in het Lollebeekdal.

groeien, een weinig algemene soort die de Klimopwaterranonkel zowel in het Lollebeek- als in het Leigraafdal plaatselijk begeleidt.

In het Lollebeekdal ontdekte ik Klimopwaterranonkel op 22 februari 1974, in de lossing Klein Oirlo (figuur 14, sloot a); op 15 september '74 in de lossing Valkenberg (sloot b).

Beide sloten samen zullen we groeiplaats "Klein Oirlo" noemen.

In de lossing Klein Oirlo groeide op 22 februari '74 veel Klimopwaterranonkel in de bovenloop, stroomopwaarts van de weg Klein Oirlo. Vooral aan

weerszijden van de duiker onder de Lichtenbergweg (figuur 15) was de soort zeer talrijk. Op deze plaats bleek de Klimopwaterranonkel trouwens altijd massaler te groeien dan in de rest van de sloot. Wellicht zijn de betonnen oevers hier debet aan; daarop kunnen immers (vrijwel) geen konkurrerende planten groeien, die 's zomers de hele sloot overwoekeren zoals we in 2.1 zagen. Op uit de lossing afkomstig slib, dat op de werkpaden lag, trof ik enkele jonge plantjes aan.

Op 17 maart '74 bleken in de benedenloop van de lossing Klein Oirlo (stroomafwaarts van de monding van de Valkenberg-lossing) enkele Klimopwaterranonkels te groeien.

Op 4 april '74 stond *R. hederaceus* in de lossing Klein Oirlo stroomopwaarts van de gelijknamige weg massaal in bloei.

Zelfs de reeds genoemde jonge plantjes op de uit de sloot afkomstige modder bloeiden voor een deel. In de sloot bleek ook het Haaksterrekroos voor te komen en onder langs de oevers o.a. Moerasmuur (*Stellaria alsine*). Op 6 april '74 werden bij de Lichtenbergweg enkele Klimopwaterranonkels gefotografeerd; zie foto's 1 en 2.

Op 3 januari 1976 ontdekten J. Cuppen en ik op de werkpaden langs de bovenloop van de lossing Klein Oirlo duizenden zaailingen van *R. hederaceus* op in het najaar van 1975 bij het schonen uit de sloot verwijderde modder.

Dat ook in de langs de weg Klein Oirlo gelegen middenloop van de lossing Klein Oirlo Klimopwaterranonkel voorkomt, stelde ik vast op 8 januari '76. Er groeiden echter wel weinig (forse) exemplaren.

Op 1 april 1978 vond ik ook aan weerszijden van de Lichtenbergweg nog slechts weinig Klimopwaterranonkels. Doch op 28 oktober van dat jaar was de soort er weer wat talrijker.

In de lossing Valkenberg (figuur 14, b) werd de Klimopwaterranonkel éénmaal aangetroffen. Op 15

september 1974 groeiden in de (droogstaande) oorsprong van deze sloot enkele exemplaren, aan weerszijden van de duiker onder de weg Klein Oirlo.

Op 19 februari 1976 werd aan de rand van staatsnatuurreservaat "Castenrayse Vennen" de groeiplaats Castenrayse Paes (sloot c t/m e van figuur 14) ontdekt. Op die datum trof ik in de Castenrayse Loop één exemplaar van *R. hederaceus* aan, bij de monding van sloot e. In de Castenrayse Loop bleek ook het Haaksterrekroos (zeer talrijk) voor te komen. Op de plaats waar de beide (uitgedroogde) greppels d en e bij elkaar kwamen, groeiden een handjevol kleine Klimopwaterranonkels. Ze stonden op door paarden open getrapte plekken, waar verder vrijwel geen andere planten groeiden.

Stroomafwaarts van de monding van slootje e trof ik op 15 november '76 2 Klimopwaterranonkels aan in de Castenrayse Loop. Ze stonden ongeveer 4 meter van elkaar af.

Op 4 februari 1978 ontdekte ik in de sloten c, d en e na intensief speuren in totaal niet meer dan 8 (acht!) exemplaren, waarvan er 7 stroomafwaarts van slootje e in de Castenrayse Loop werden geteld. Eén plantje stond in de samenvloeiing van de slootjes d en e. In het grasland waarin deze slootjes lagen, liep een groot trekpaard. Dit dier bleek vrij door de beide slootjes te kunnen lopen; overal stonden hoefafdrukken op de slootbodems. De waterdiepte van de greppels bleek van plaats tot plaats sterk te variëren. De grootste gedeelten stonden echter droog. In de samenvloeiing bedroeg de waterdiepte nog geen 10 centimeter. Nergens trad een (zichtbare) stroming op. De slootjes bleken amper nog een afwateringsfunctie te hebben omdat in het grasland waarin ze lagen in het kader van ruilverkaveling "Lollebeek" een systeem van drainagebuizen, die in de Castenrayse Loop uitmonden, is aangelegd. De waterdiepte van de Castenrayse Loop bedroeg enkele decimeters.

Op 15 oktober 1978 werden ook stroomopwaarts van de monding van slootje e verschillende Klimopwaterranonkels in de Castenrayse Loop ontdekt.

Bij de monding van het slootje trof ik op 31 maart 1979 één exemplaar aan.

Net als in de dalen van de Oostrumse Beek en de Leigraaf is *R. hederaceus* in het Lollebeekdal slechts in enkele sloten aangetroffen, waardoor deze plant er erg kwetsbaar is.

Zoals we zagen werd de groeiplaats "Castenrayse Paes" begin 1976 ontdekt. Per brief (19 okt. 1978) werd deze groeiplaats aan het Rijksherbarium bekend gemaakt; omdat er slechts zeer weinig Klimopwaterranonkels voorkwamen, werd geen enkel exemplaar als bewijsmateriaal opgestuurd. Omdat de groeiplaats aan staatsnatuurreservaat "Castenrayse Vennen" grenst en omdat het beheer van dat reservaat invloed op de Castenrayse Loop kan hebben, werd op 25 maart '79 ook de distriksambtenaar van Noord-Limburg voor het dienstvak natuurbehoud van het Staatsbosbeheer van de groeiplaats op de hoogte gebracht.

Helaas bleek op 31 maart '79 iemand de slootjes d en e van figuur 14 geheel gedempt te hebben in het kader van een samenvoeging van enkele graslanden tot één grote wei...

De lossing Klein Oirlo wordt bedreigd door een toenemende vervuiling van het water, in hoofdzaak veroorzaakt door één vlakbij de sloot gevestigd loonwerkersbedrijf. Zoals we in 2.1 zagen, stelt *R. hederaceus* soms een bepaalde soort waterverontreiniging wel op prijs. Maar in 1977 (waarschijnlijk in de zomer) werd de lossing Klein Oirlo flink vervuild door een olieachtige substantie (mondelijke mededeling H. Tielen uit Castenray). Kennelijk heeft deze vervuiling invloed gehad op de Klimopwaterranonkels, want begin 1978 was de soort er veel minder talrijk, zoals we al zagen. Op 1 april '78 lag de sloot aan weerszijden van de Lichtenbergweg vol met allerlei troep, waaronder plastic zakken (zie de

Fig. 15.

De lossing Klein Oirlo met de duiker onder de Lichtenbergweg, 1 april 1978.

figuren 15 en 16). Zoals op de foto's te zien is, dreef er op het water een dikke algenbrei met vrij veel kroos erin. Reeds op 5 december '77 had ik het Rijksherbarium op de hoogte gesteld van het voorkomen van de Klimopwaterranonkel in de lossing Klein Oirlo, waarop het Rijksherbarium een exemplaar ter controle vroeg. Omdat er in het voorjaar van '78 nog slechts weinig planten groeiden, werd er geen verzameld. Op 28 oktober '78 bleek de Klimopwaterranonkel in de sloot weer talrijk genoeg te zijn om er wat exemplaren van mee te nemen; die werden op 27 nov. '78 naar het Rijksherbarium opgestuurd (Op 28 november '78 bevestigde F. Adema dat de toegezonden plantjes tot de soort *Ranunculus hederaceus* behoorden).

Ook het water van de Castenrayse Loop is soms van

Fig. 16.

Klimopwaterranonkels in de vervuilde lossing Klein Oirlo, 1 april 1978.

twijfelachtige kwaliteit. Zo bijvoorbeeld op 19 februari 1976. Op die dag was het water groenachtig van kleur; op een aantal waterplanten was duidelijk een groene neerslag te zien. Verder lagen er een dode Wilde eend en een dood Waterhoen in de sloot. In het begin der zeventiger jaren zag de flora van de Castenrayse Loop er heel anders uit dan nu. De Gewone waterranonkel *R. aquatilis* was er talrijk en ook werd het wier *Hydrodictyon* (Waternet) er toen aangetroffen (VAN DEN MUNCKHOF, 1974).

wordt vervolgd.

Summary

Part II of an article on *Ranunculus hederaceus* in the province of Limburg. A more detailed summary will be given in the last part.

BODEMKUNDIG ONDERZOEK IN HET DAL VAN DE EYSERBEEK BIJ CARTIELS

door

Ir. W. VAN DE WESTERINGH

Vakgroep Bodemkunde en Geologie, Landbouwhogeschool,
Postbus 37 Wageningen

Het dal van de Eyserbeek bij Cartiels.

Inleiding

De Eyserbeek ontspringt bij Bocholtz en mondt bij Cartiels uit in de Geul. De beek heeft dan een afstand van bijna 12 km afgelegd (MEERMAN, 1975), fig. 1.

De Eyserbeek snijdt verschillende geologische formatie en gesteenten aan. De belangrijkste zijn Vaalser Groenzand, kalksteen van het Gulpens en het Kunrader Krijt, terrasafzettingen uit het Pleistoceen en lössafzettingen eveneens uit het Pleistoceen.

Tengevolge van de geringe breedte van het dal en de behoorlijke stroomsnelheid heeft de beek in het Holocene weinig sediment afgezet. Op geringe sedimentatie wijst ook het veen dat vlakbij de uitmonding in de Geul bij Cartiels voorkomt.

Het dal van de Eyserbeek vertoont op enkele plaatsen een fraaie asymmetrische vorm, bijvoorbeeld bij Eys en Overeys, waar aan de noordzijde steile krijthellingen en aan de zuidkant flauwe met löss bedekte hellingen liggen.

Verschillende bronnen kwamen en komen nog steeds voor langs de Eyserbeek. Tussen Piepert en Cartiels (Roodborn) bevindt zich een waterwinning.

In het volgende zal de geologische opbouw en bodemgesteldheid van het dal van de Eyserbeek, vlakbij de monding van de beek bij Cartiels, besproken worden.

Geologische opbouw

Op grond van enkele dwarsdoorsneden (fig. 2) die langs en dwars over de Eyserbeek zijn gemaakt, lijken de volgende fasen in de opbouw te kunnen worden onderscheiden:

7. plaatselijk zware klei (a), plaatselijk lemig colluvium (b)
6. venig materiaal, vooral bovenin kleihoudend
5. sterk veraard, tamelijk zwart organisch materiaal
4. kalkrijk materiaal
3. dunne venige laag
2. fluviaatiele leem
1. bedding materiaal

(Van 1 naar 7 wil zeggen van oud naar jong).

Het beddingmateriaal (1) is tamelijk grof en bestaat behalve uit zand en grind en andere gronddeeltjes ook uit vuursteen- en kalksteenbrokjes. Vermoedelijk betreft het hier de laat-Pleistocene bedding van een verwilderde rivier. De diepte waarop dit beddingmateriaal wordt aangetroffen, varieert tussen zo'n 2,0 à 3,5 meter onder maaiveld. Ook in het Geuldal wordt op veel plaatsen het grove basismateriaal op een diepte van ongeveer 3 meter aangetroffen (VAN DE WESTERINGH et al.).

De lemige afzettingen(2) die hier overheen op de meeste plaatsen worden aangetroffen, kunnen soms wel bijna een meter dik zijn. Hoewel soms (vooral aan de rand van het dal) gedacht kan worden aan eolische löss, lijkt een fluviaatiele oorsprong het meest waarschijnlijk, omdat er kalkbrokjes en 2 - 4 cm. dikke bandjes met glauconiethoudend materiaal zijn aangetroffen. De laag is kalkrijk.

De dunnige venige laag (3) ontstond tijdens zeer geringe activiteit van de Eyserbeek. Het is denkbaar dat de fasen 2 en 3 behoren bij de overgangsvorm van de verwilderde rivier uit het Pleistoceen naar de meanderende rivier in het Holoceen. Fase 3 zou dan als Preboreaal - Boreaal gedateerd kunnen worden.

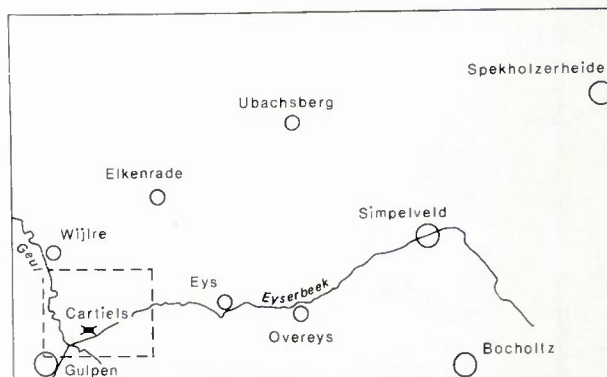

Fig. 1

De loop van de Eyserbeek.

Fase 4, maar zeker de fasen 5, 6 en 7 moeten eveneens van Holoceene ouderdom zijn. Uit eerdere onderzoeken van de Vakgroep Bodemkunde en Geologie van de Landbouwhogeschool te Wageningen is de geringe ouderdom van veenpakketten en kleiafzettingen in het dal van de Geul en de Gulp reeds naar voren gekomen (VAN DE WESTERINGH et al.). De laag kalkrijk materiaal van fase 4 nabij Cartiels maakt het gedeelte van het dal bij de uitmonding in het Geuldal zo intrigerend. In deze laag, die enigszins op een kalkgyttja lijkt, werden ook kalk"zand", kalkpijppjes, zoetwaterschelpjes en slakkenhuisjes gevonden.

De laag kan wel meer dan 1 meter dik zijn.

Het gyttja-achtige materiaal wijst op een voormalige plas, waarin kalk biochemisch neergeslagen is. Het kalk"zand" kan hierop eveneens wijzen, maar ook op aangevoerd fijn kalkmateriaal. Kalkpijppjes ontstaan rondom wortels van (moeras) planten. Slakkenhuisjes en zoetwaterschelpen duiden eveneens op een plas of meertje in een moerasige omgeving.

Hoe moet men zich deze ontwikkeling voorstellen? In het begin van het Holoceen raakte Zuid-Limburg weer met bos begroeid (JANSSEN 1960), behalve misschien op de allerslechtste standplaatsen.

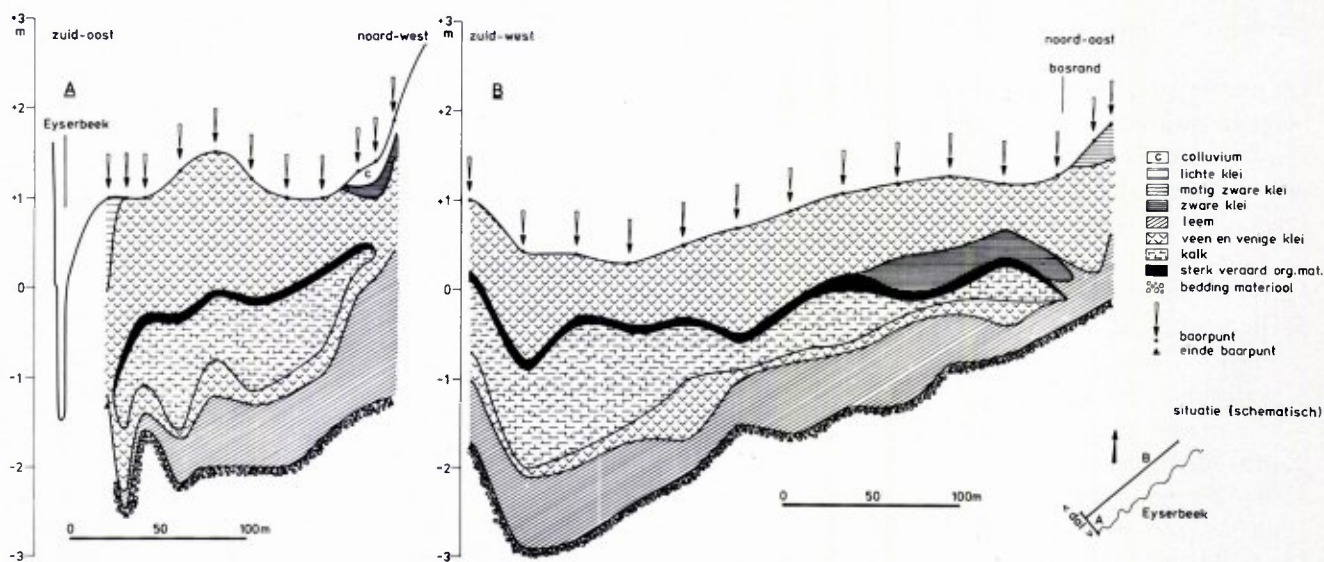

Fig. 2
Dwarsdoorsneden A en B door het dal van de Eyserbeek.

In een begroeid lösslandschap hebben de rivieren en beken maar een geringe waterafvoer en sedimenttransport. Het enige water dat afgevoerd werd, was dan ook het water van bronnen aan het begin en langs de randen van het dal en het onzichtbaar uit-tredende grondwater. Onder die omstandigheden is het veen gaan groeien (Atlanticum?).

De veengroei, eventueel met moerasbos in het Geuldal zal de waterafvoer van de Eyserbeek naar de Geul stellig belemmerd hebben. Omdat de Geul een belangrijkere rivier is dan de Eyserbeek zal ook tijdelijk hoogwater van de Geul de afvoer van de Eyserbeek belemmerd hebben. In het dal van de Eyserbeek is dientengevolge eveneens een veen met moerasbos gaan groeien. Van dit veen worden nu de resten teruggevonden.

In het laagste deel van het dal van de Eyserbeek zal de moerasvegetatie, vooral later toen het natter werd en het grondwater steeg, minder goed stand hebben kunnen houden, zodat temidden van de moerasvege-

tatie een plas ontstond. Het water in deze plas werd voor een belangrijk deel door de Eyserbeek aangevoerd. Het was kalkrijk doordat het uit bronnen in de krijthelling stroomopwaarts afkomstig was. In de plas werd de kalk biochemisch weer neergeslagen. Schelpdieren en slakken bouwden uit de opgeloste kalk hun schelpen en huisjes op.

Nader onderzoek, vooral palynologisch en hydrobiologisch, zal ongetwijfeld interessante gegevens kunnen opleveren.

De volgende fase (5) betekende het einde van het plasstadium. Er vond dan ook geen kalkneerslag meer plaats. Door de drogere ligging kon de moerasvegetatie zich nu ook over de voormalige plas uitbreiden en daar veen doen ontstaan. De onderste 10 cm daarvan is sterk veraard, hetgeen wijst op (periodiek) betrekkelijk droge omstandigheden. Deze laag sluit overal de kalklaag af.

Op deze laag ligt het jongste veen (6) dat aan de

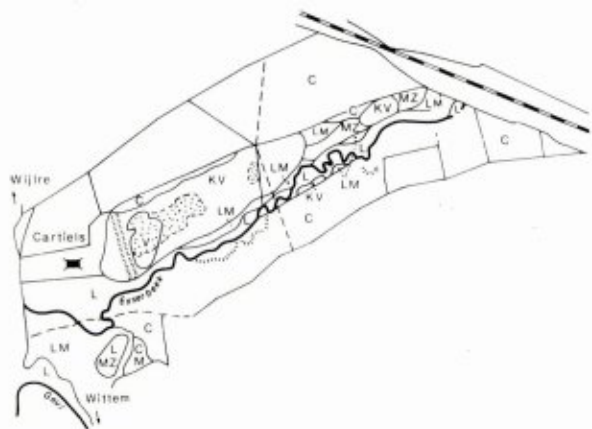

Fig. 3
Globale bodemkaart van het dal van de Eyserbeek bij Cartiels (verklaring: zie tekst).

oppervlakte komt. Plaatselijk is hieronder echter nog een zware kleilaag aanwezig.

Deze kleilaag duidt op tijdelijk weer iets grotere activiteit van de Eyserbeek. Het oppervlakkige veen (6) zal vermoedelijk voor een groot deel van Subatlantische ouderdom zijn. Het is nu nog zo'n 0,8 - 1,0 meter dik. Vroeger moet het veen veel dikker geweest zijn, omdat door inklinking (t.g.v. de insnijding van de Eyserbeek en ontwatering na in gebruikname door de landbouw), veraarding en oxidatie en voorts door afgraving ten behoeve van brandstof het maaiveld gedaald zal zijn.

Het feit dat het veen bovenin kleilig is en dat pleks-gewijs een kleilaag over het veen ligt, maakt een Subatlantische ouderdom van het veen ook waarschijnlijker. Het is immers bekend (VAN DE WESTERINGH et al.) dat de meeste alluviale afzettingen in het Geuldal en eveneens de colluviale leemafzettingen over het veen jong zijn, vermoedelijk pas vanaf de Middeleeuwen of eventueel van na de Romeinse tijd.

De allerjongste afzettingen (7) zijn grotendeels pas 1000 of 2000 jaar oud en bestaan geheel uit door de

beek afgezette fluviatiel materiaal (7a) of uit colluviale lössleem (7b), dat ten gevolge van erosie van de cultuurgronden op de hellingen langs de rand van het dal sedimenteerde.

Deze bodemerrosie begon na de ontbossing van de lössgronden en nam grote vormen aan in en na de Romeinse tijd, vooral na de Middeleeuwen. Hiermee ging ook samen een stellig toegenomen transport en sedimentatie van materiaal door rivieren en beken.

Bodemgesteldheid

Fig. 3 geeft een globaal overzicht van de verbreiding van de voornaamste gronden in het mondingsgebied van de Eyserbeek bij Cartiels. Met een stippeling is het gedeelte aangegeven waar het kalkhoudende materiaal (4) onder het oppervlakteveen werd aangetroffen.

Een klein stukje in dit gebied heeft ook kalk in de bovenste 40 cm; vermoedelijk is de grond hier vergraven of met kalkhoudend materiaal opgehoogd (niet in fig. 3 aangegeven).

Langs enkele binnenbochten van de Eyserbeek, op een wat lager niveau (miniterrassen!), komen recente kalkrijke afzettingen voor (In fig. 3 zijn deze niet aangegeven).

In de legenda bij fig. 3 zijn de volgende eenheden opgenomen:

- L: lichte lemige beekdalgronden (ca 10 - 20 % lutum of klei, d.w.z. deeltjes kleiner dan 2 mikron in doorsnede)
- LM: idem, maar liggend op matig zwaar materiaal (ca 20 - 30 % lutum)
- MZ: matig zware (20 - 30 %) op zware (meer dan 30 % lutum) beekdalgronden
- KV: kleiige, matig zware tot zware (20 - 30 % lutum, soms meer dan 30 % lutum) beekdalgronden op veen

V: venige gronden
 C: colluviale lemige gronden
 ...: kalkgyttja.

Samenvatting en konklusies

De opbouw van het mondingsgebied van het dal van de Eyserbeek vertoont een interessante opeenvolging. Deze wijst op een afwisseling van meer en minder natte omstandigheden, waardoor afwisselend veengroei, sedimentatie van kalk in een plas (biochemisch neergeslagen kalk, slakkenhuisjes enz.) en sedimentatie van klei door de Eyserbeek plaatsvond. Met uitzondering van de dikke kalkafzetting, die vrij uniek is in de Zuidlimburgse beekdalen, vertoont de Holocene geologische opbouw eenzelfde beeld als in het Geuldal en het Gulpdal (VAN DE WESTERINGH et al.).

Door een verbeterde afvoer van de Geul, en daarmee van de Eyserbeek, is de Eyserbeek dieper ingesneden. De overstromingen zullen daarom minder vaak meer voorkomen. Bovendien is hierdoor de ontwateringstoestand van het land beter (dat is: minder nat) geworden. Dit is nog versterkt door een kunstmatige drainage van de weilanden. De bovengrond zal hierdoor steviger worden, terwijl het maaiveld tengevolge van inklinking vermoedelijk wel iets zal dalen.

Literatuur:

- Janssen, C.R. (1960). On the late-glacial and post-glacial vegetation of South Limburg (Netherlands).
 Wentia, dl IV, 113 pp.
- Meerman, M. (1975). De Geul, zij-rivier van de Maas.
 Kerkrade - West, 192 pp.
- Westeringh, W. van de et al. (1980). Soil conditions, soil carbonate and former vegetation in the valley of the river Geul from Gulpen to Meerssen (South Limburg, Netherlands).

Summary

Soil survey in the Eyserbeek valley naer Cartiels (South Limburg, Netherlands).

The Eyserbeek is a 12 km long tributary of the Geul. It rises near Bocholtz and debouches into the Geul near Cartiels (Fig. 1).

Various geological formations are cut by the Eyserbeek, such as the "Vaalser Groenzand", the "Gulpens and the Kunrader Krijt", Pleistocene terraces of the river Meuse and Pleistocene loess deposits. During the Holocene only little material was deposited by the Eyserbeek. As a result of the very wet conditions in the valley peat formation was alternated by sedimentation of a gyttja-like sediment.

The valley fill shows a succession of 7 various deposits (fig 2):

7. heavy textured clay (a) or loamy colluvial material (b)
6. clayey sedge peat (the clay content increases to above)
5. darkgrey strongly decayed peat
4. calcareous gyttja-like sediment
3. thin peaty layer
2. fluvial löss-like loam
1. gravelly bed material

(From 1 to 7 means from old to young).

The gravelly material (1) belongs to the bed of a Pleistocene braded river. The loamy material (2) originated from an intermediate stage between braded and meandering river.

Due to the wetter climate during the Holocene and the rise of the groundwater peat could form (3, 5 and 6). During this time the landscape was covered with forest. Hence the brook had a very low water discharge.

During some period (4) the conditions were even so wet that peat formation came to a stop and a pool came into existence. The water in the pool received dissolved calcium carbonate from the limestone formations along the valley of the brook, resulting in the formation of a gyttja-like deposit, rich in calcium carbonate. Its thickness may amount to one meter. It contains numerous lime concretions, small pipes around rootchannels of marsh plants and shells of fresh water mussels and snails.

Clayey peat (6) and clay (7a) locally form the top layer of the valley fill. The clayey nature of this layer is an indirect result of a forestation of the loess landscape. The same holds for the colluvial deposits (7b). This implies that both deposits are fairly young (Roman age or Middle Ages).

Fig. 3 shows a simplified map of the soils condition in the Eyserbeek valley naer Cartiels, a short distance upstreams from the confluence with the Geul.

L : moderately coarse - textured fluvial soils (ca. 10 - 20% clay)

LM: moderately coarse - textured fluvial soils with medium - textured to moderately fine - textured subsoil (ca. 20 - 30 % clay)
 MZ: medium - textured to moderately fine - textured fluvial soils with fine - textured subsoil (more than 30 % clay)
 KV : moderately fine - textured to fine - textured fluvial soils (more than 20 - 30 % clay) with peaty subsoil

V : peaty soils
 C : colluvial löss - like soils.

(The occurrence of the calcareous gyttja-like deposit is indicated as a stipple). All fluvial soils have a high silt loam content.

As a result of incision of the Eyserbeek into the valley fill and artificial drainage in more recent time the hydrological conditions have been changed considerably.

EDUARD E.J. LÜCKER EN ZIJN VLINDERVERZAMELING

door

A.W.P. MAASSEN

Julianastraat 2

6065 AM Maastricht

Eduard E.J. Lücker werd op 30 december 1896 geboren te Roermond, waar hij zijn hele leven heeft gewoond en gewerkt en op 28 september 1978 onverwacht overleed.

Eduard Lücker was een spontane, behulpzame en hartelijke man met een optimistische kijk op het leven. Hij was diepgelovig en bewonderde Gods scheppende almacht in alles wat leeft en groeit. Op sociaal gebied heeft hij zich zeer verdienstelijk gemaakt. In hart en nieren was hij onderwijzer, wat hij 47 jaren geweest is. Aan de Voorbereidende School van het Bisschoppelijk College te Roermond was hij liefst 40 jaren verbonden! Als hoofd van deze school ging in 1961 met pensioen, bij welke gelegenheid hij benoemd werd tot Ridder in de Orde van Oranje Nassau.

Als jong onderwijzer kwam hij aan een lagere school in Roermond. Om zijn lessen in de biologie aantrekkelijk en aantrekkelijk te maken en bij zijn leerlingen liefde voor de natuur op te wekken, verzamelde hij levend materiaal, dat in de klas met de leerlingen verder verzorgd werd. Hij ondervond hierbij alle steun van het hoofd der school, de heer

Reynaerts, zelf een groot natuurvriend. Al spoedig ging Lücker zich specialiseren in de vlinders en begon aan de opbouw van een wetenschappelijke collectie. Zo kwam hij in contact met de heer Lempke uit Amsterdam, de bekende Nederlandse lepidopteroloog. In 1956 heb ik de heer Lücker leren kennen naar aanleiding van de vangst van een zeldzaam vlindertje door een leerling van mijn school (*L. sinapis* L.). Lücker had er van gehoord en kwam de determinatie controleren en bekeek natuurlijk ook mijn overige vlinders en andere insecten. Van de vriendelijke uitnodiging om eens bij hem langs te komen, heb ik een dankbaar gebruik gemaakt. Zijn prachtige verzameling heeft een onvergetelijke indruk op me gemaakt en was voor mij de grote stimulans me aan de vlinderstudie te wijden. Ook kreeg ik al direct een aantal vlinders mee, hetgeen bij volgende bezoeken regelmatig herhaald werd. De vele van hem afkomstige exemplaren in mijn collectie, getuigen van zijn grote vrijgevigheid. De vlindercollectie van het Natuurhistorisch Museum te Maastricht heeft hij altijd goed bedacht. Het volgende bericht van Rector Cremers in het Maandblad van

december 1923 spreekt voor zich zelf: "Het Museum ontving andermaal van den heere E. Lücker een negentigtal Vlinders, gevangen in de buurt van Roermond, waaronder niet minder dan dertig soorten, welke alsnog in onze verzameling ontbraken". Ook in latere jaren is hij de verzameling van het museum blijven aanvullen.

Van het Natuurhistorisch Genootschap was hij lid sinds 1923 en van de Nederlandse Entomologische Vereniging vanaf 1950.

Na de Tweede Wereldoorlog heeft Lücker veel gevangen te Boukoul (Swalmen) samen met de heer en mevr. Pijpers. Er werden zò vele verrassende soorten aangetroffen, dat Swalmen (eigenlijk Boukoul) in vlinderkringen een grote faam kreeg. Na zijn pensionering kocht hij er een bos, waarin hij met hulp van enkele oud-leerlingen een zomerhuisje bouwde met de wel zeer toepasselijke naam "Papilio". Met zijn echtgenote bracht hij er vele heerlijke uren door. Hier stond ook zijn vlinderval, die tot aan zijn dood in bedrijf is geweest. Veel heeft hij er gekweekt, want dat was altijd al een speciale hobby van hem. Toen hij kort na zijn pensionering met een hartinfarct in het ziekenhuis lag, had hij een pot met levende rupsen op zijn nachtkastje staan (niet bij alle verpleegsters zal dat in de smaak zijn gevallen!).

De talrijke vlinders, die hij samen met zijn echtgenote op vakanties in het buitenland verzamelde, werden in aparte laden en dozen ondergebracht. Ze waren voor zijn echtgenote en hem dierbare vakantie- en reisherinneringen. Volgens de wens van haar overleden man heeft Mevr. Lücker dit gedeelte van de verzameling geschonken aan het Zoölogisch Museum te Amsterdam (Instituut voor Taxonomische Zoölogie).

Zijn collectie Nederlandse Macrolepidoptera is opgeborgen in 51 grote laden van 60 x 50 cm. Ze bevat

ruim 700 soorten in ettelijke duizenden exemplaren uit geheel Nederland. Uiteraard komt het meeste materiaal uit Midden-Limburg (vooral Roermond en omstreken), maar ook Zuid-Limburg is goed vertegenwoordigd.

De verzameling geeft een uitstekend beeld van de Middenlimburgse vlinderfauna over een periode van 60 jaren!

Voor de geïnteresseerde lepidopteroloog volgt hier een lijst van een aantal vermeldenswaardige soorten:

- Carcharodus alceae* Esp.: Stein, 1 ex., 16. VII. 1949; 2 exx., 4. VII. en 21. VII. 1950; 2 exx., 1. VIII. en 1 ex., 5. VIII. 1951.
- Leptidea sinapis* L.: Houthem, 1 ex., 15. VII. 1924; Vaals, 1 ex., 25. V. 1947.
- Pontia daplidice* L.: Kerkrade, 1 ex., 18. VIII. 1947; Schaesberg, 1 ex., 19. VIII. 1947; Amsterdam, 2 gekweekte exx., 1948.
- Thersamonia dispar*, Haworth: 8 exx. van de beroemde Grote Vuurvlinder uit Friesland, de enige wettelijk beschermde vlinder in ons land (sinds 1973).
- Palaeochrysophanus hippothoe* L.: 3 Nederlandse exx. uit Beetssterzwaag en Paterswolde en 5 stuks uit Malmedy. Deze prachtige vuurvlinder is in ons land uitgestorven.
- Cupido minimus* Fuessly: Houthem, 2 exx., 4. VII. en 9. VII. 1925.
- Vacciniina optilete* Knoch: 3 exx. van Norg, 30. VI. 1943, 16. VI. 1944, 5. VII. 1945.
- Apatura iris* L.: 6 exx. van Vaals, in de vijftiger jaren verzameld.
- Euphydryas aurinia* Rott.: 2 exx. van Posterholt, 1922; 10 exx. van Wageningen.
- Clossiana euprosyne* L.: van deze de laatste decennien zeer zeldzaam geworden soort, bevinden zich 6 exx. uit de twintiger jaren in de collectie, gevangen te Roermond.
- Brenthis ino* Rott.: 6 exx. van deze uitsluitend in Zuid-Limburg voorkomende en momenteel zeer zeldzame soort; Kerkrade, 1906 en 1907 (leg. Rector Cremers); Etzenrade, 1930 en 1948; Jabeek, 1950.
- Melitaea diamina* Lang: Breda, 1 ex., 1. VII. 1923.
- Boloria sifanica* Grum-Grzhimailo (*aquilonaris*): Odoorn, 1 ex., 14. VII. 1914; Blerick, 1 ex., 16. VI. 1920; Donderen, 5 exx., 1948, 1950, 1961 en 1963.
- Coenonympha hero* L.: Winterswijk, 2 exx., 10. VI. 1951.
- Van diverse dagvlinders zitten exemplaren van Roermond en omstreken in de collectie die men er niet of nauwelijks meer zal

aantreffen: *Aporia crataegi* L., *Maculinea nausithous* Bergstr. *Maculinea teleius* Bergstr., *Tbedia betulae* L., *Melitaea cinxia* L., *Fabriciana niobe* L., *Mesoacidalia aglaja* L., *Argynnis paphia* L., *Nymphalis antiopa* L. *Nymphalis polychloros* L., *Melanargia galathea* L.

Hemaris tityus L.: St. Odiliënberg, 1 ex., 17. V. 1921.

Notodonta tritophus Esper (*torva* Hübner): Vaals, 1 ex., 12. VIII. 1952; Geulle, 1 ex., 3. VIII. 1970; 4 gekweekte exemplaren van Echt, 1970.

Phyllodesma ilicifolia L.: 1 ex. van 1939 en 3 exx. van 1946, uit Deurne.

Utetheisa pulchella L.: Brunssum, 1 ex., 9. VIII. 1963.

Rhyparia purpurata L.: Swalmen, 5 exx., 1952, waarbij 2 exx. e.l. gekweekt.

Arctia villica L.: Vaals, 1 ex., 7. VII. 1951.

Spaelotis ravidus Den. & Schiff.: Putten, 1 ex., 17. VII. 1902 (leg. Oudemans).

Eugraphe sigma Den. & Schiff.: Roermond, 4 exx., 25. VI. 1924.

Paradiarsia sobrina Duponchel: een serie van Roermond en omstreken uit de jaren 1920-1923.

Lycophotia molothina Esp.: 11 exx. van Roermond en Swalmen; het eerste van 1924 en het laatste van 1973.

Cerastis leucographa Den. & Schiff.: Spaubeek, 1 ex., 14. IV. 1947; Vaals, 1 ex., 14. IV. 1959.

Hadena perplexa Den. & Schiff.: Vaals, 2 exx., 17. V. en 20. VI. 1953.

Hadena confusa Hufnagel; Roermond, 1 ex., 14. V. 1921.

Mythimna sicula Treitschke: Meinweg, 1 ex., 15. V. 1969; Vlodrop, 2 exx., 23. VI. 1969 en 16. VI. 1970.

Lithophane lamda Fabr.: 6 exx. van Roermond en Maasniel uit de jaren 1922-1924.

Lithophane furcifera Hufnagel: Roermond, 2 exx., 17. X. en 18. X. 1923.

Xylena vetusta Hübner (8 exx.) en *Xylena exsoleta* L. (5 exx.) werden in de twintiger jaren in Roermond en omstreken verzameld.

Polymixis gemmea Treitschke: Otterlo, 1 ex., 16. IX. 1965.

Cirrhia gilvago Den. & Schiff.: 6 exx. uit de twintiger jaren van Roermond en Linne.

Apatele alni L.: in totaal 4 exx., Vaals, 5. VII. 1958, Geulle, 23. VI. 1970, Roermond, 1. VI. 1964, Vlodrop, 6. VIII. 1972.

Crypbia algae F.: St. Odiliënberg, 1 ex., 13. VIII. 1923; Vaals, 2 exx., 29. VII. 1951; Swalmen, 2 exx., 27. VII. 1951; Maasniel, 1 ex., 22. VIII. 1951.

Apatele menyanthidis View.: Roermond, 1 ex., 14. VIII. 1923; Heel, 1 ex., 3. VII. 1956.

Apamea illyria Freyer: Vaals, 1 ex., 17. V. 1953 (zie Ent. Ber. 15: 119-121).

Nonagria nexa Hübner: Vlodrop, 1 ex., 9. IX. 1972.

Sedina buettneri Hering: Swalmen, 2 exx., 24. IX. 1949 en 17. X. 1969.

Emmelia trabealis Scopoli: St. Odiliënberg, 2 exx., 8. VI. en 16. VII. 1949; Swalmen, 1 ex., 14. VI. 1950; Linne, 1 ex., 9. VII. 1952.

Panthea coenobita Esp.: Vaals, 1 ex., 12. VI. 1947.

Mormonia sponsa L.: Maasniel, 1 ex., 8. IX. 1922; Apeldoorn, 1 ex., 17. VIII. 1953.

Catocala promissa Esp.: Apeldoorn, 1 ex., 21. VII. 1953.

Cyclophora annulata Schulze: Gronsveld, 1 ex., 7. VIII. 1922; Swalmen, 1 ex., 12. VIII. 1967.

Scopula marginepunctata Goeze: 1 ex. van Vaals, 1956; 2 exx. van Swalmen, 1952 en 1970.

Orthonama obstipata Fabr.: Swalmen, 2 exx., 1. VIII. 1968 en 5. XI. 1969.

Philereme transversata Hufn.: Swalmen, 1 ex., 14. VII. 1972.

Lycia zonaria Den. & Schiff.: Roermond, 1 ♂, 10. IV. 1924.

Cleora cinctaria Den. & Schiff.: Roermond, 1 ex., 17. V. 1921 en 2 exx., 9. V. 1922.

Moge deze waardevolle verzameling voor het nageslacht bewaard blijven!

Summary:

During 60 years E.E.J. Lückler collected butterflies in the neighbourhood of Roermond (Limburg). A list of interesting species in this collection is given.

WERELD NATUUR FONDS NEDERLAND

The World Wildlife Fund

Postbus 7 3700 AA ZEIST

Tel. 03404 - 29324

Groot alarm voor de neushoorn!

Onze wereld kent nog vijf soorten neushoorns, twee Afrikaanse en drie Aziatische. Hun voortbestaan hangt af van snelle en doeltreffende maatregelen, anders zullen wij allen nog de volledige uitroeiing van een van de laatste "levende fossielen" meemaken.

Wat is het geval!

De drie Aziatische soorten, de Indische, de Javaanse en de Sumatraanse neushoorn bestaan nog slechts in zulke geringe aantallen, dat sommige deskundigen nu reeds wanhopen aan hun instandhouding. Waarschijnlijk zijn er van die drie soorten samen niet meer dan 2000 over, van de Javaanse vermoedelijk niet meer dan 50 exemplaren. Van de twee Afrikaanse soorten, de witte (breedlip) neushoorn en de zwarte (puntlip) neushoorn leek de witte het meest bedreigd, totdat een aantal jaren geleden een aantal werd overgebracht naar goed beschermde reservaten in Afrika en een aantal dierentuinen in de gehele wereld. Hun voortbestaan lijkt nu minder bedreigd. Met de zwarte is - helaas - de toestand nu echter dramatisch. Ook hij staat sinds kort op de rode lijst van bedreigde diersoorten, hoewel er bijvoorbeeld alleen in Kenya tien jaar geleden nog 20.000 geteld werden. Deskundigen schatten het totale restant nu op rond 2.000 en vrezen dat zonder drastische en snelle maatregelen over twee jaar ook deze diersoort volledig verdwenen kan zijn. Dr. Lee Talbot, die alle vijf soorten in hun woongebieden heeft bestudeerd, meent dat in de laatste vijf jaar door stroperij in Oost-Afrika 90% van de zwarte neushoorns zijn gedood.

De hoorn, waarmee de neushoorn zo'n weerbaar dier lijkt, maakt hem helaas zo bijzonder kwetsbaar. Meedogenloos wordt hij door stropers achtervolgd, omdat in het verre oosten het geloof bestaat dat het poeder van de gemalen hoorn de mannelijke potentie zou vergroten. Op de zwarte markt in Hongkong (import is sinds kort verboden) kost een kilo hoornpoeder nu ca \$ 10.000!

Het World Wildlife Fund heeft om deze redenen een grote campagne gestart om samen met de betreffende regeringen, in het bijzonder in Oost-Afrika, met de meeste urgentie effectieve maatregelen tegen

de stroperij te nemen en de bewaking en controle in natuurparken en reservaten te verbeteren. De noodzakelijk financiële hulp hiervoor wordt geschat op minimaal \$ 2 miljoen.

Zeven jaar geleden heeft een dergelijke campagne de tijger in India, Pakistan en Bangla Desh kunnen redden van uitroeiing.

Wij vinden het noodzakelijk om het bovenstaande alarmerende nieuws over de neushoorn en het bericht over de hulp-campagne van het World Wildlife Fund zo snel mogelijk aan onze donateurs mee te delen. Wij verbinden hieraan de oproep om het Wereld Natuur Fonds opnieuw te helpen.

U kunt de actie "Red de neushoorn" financieel steunen door een bedrag over te maken op postgirorekening nr. 44466 t.n.v. Stichting Het Wereld Natuur Fonds - Nederland te Zeist onder vermelding: Aktie red de neushoorn.

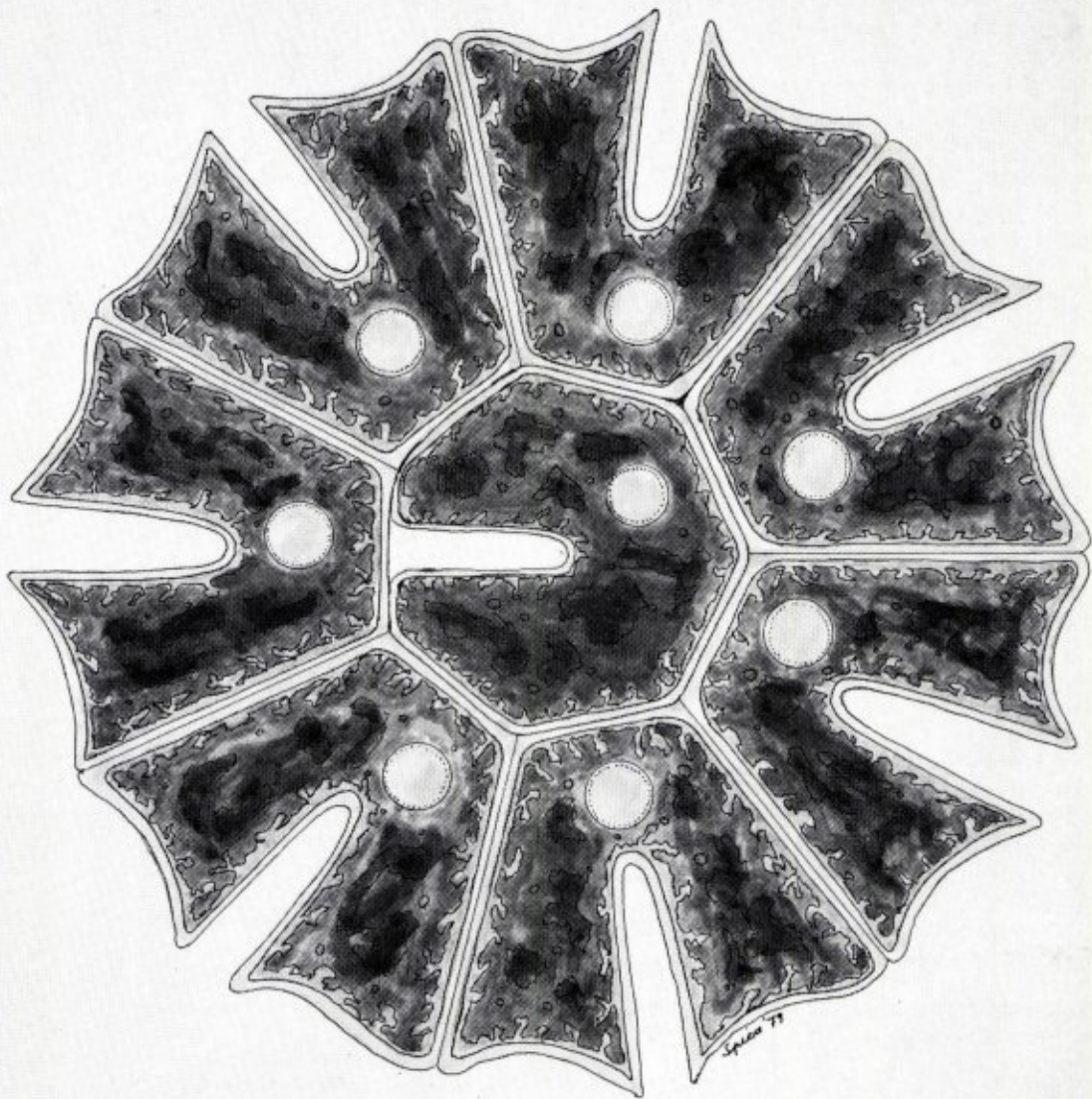
Wie op deze wijze minsten f 50,- overmaakt krijgt gratis toegezonden - zolang de voorraad strekt - het prachtige boek van Willi en Ursula Dolder "Fascinerende Dieren, in woord en beeld langs alle grote reservaten". Ons is namelijk een beperkt aantal hiervan tegen een bijzonder gunstige prijs ter beschikking gesteld. Het boek is van fors formaat en bevat 240 bladzijden, waarvan 160 met prachtige foto's in kleur van dieren, planten en landschappen in de gehele wereld (winkelwaarde f 49,50).

VERBORGEN SCHOONHEDEN

door Ingo E. Spica

Pedastrum tetras Ralfs

Pedastrum tetras Deze groenalg komt in betrekkelijk schoon water voor en heeft een diameter van ca. 70 μ m

ATTENTIE

Zoals reeds eerder vermeld zijn binnen het Genootschap enkele studiegroepen opgericht, die zich bezig houden met de bestudering van een bepaald facet van het natuurgebeuren. De studiegroepen organiseren zowel vergaderingen als excursies, terwijl bovendien specifieke onderzoeken worden verricht. Belangstellenden kunnen inlichtingen inwinnen bij:

Vogelstudiegroep

W. Vergoossen, Brugweg 20 Echt.

Plantenstudiegroep

D. de Graaf, Bosquetplein 7 Maastricht.

Paddestoelenwerkgroep

H. de Vries, Rd. Hoenstr. 41 Brunssum

Studiegroep "De Schinveldse Bossen en de Brunsummerheide"

P. Spreuwenberg, Aan de Slagboom 2 Schaesberg.

Studiegroep amfibieën en reptielen

(in oprichting)

W. Vergoossen, Brugweg 20 Echt

Cryptogamen-werkgroep

(in oprichting)

I. Spica, Kokelestraat 94 Kerkrade

BOEKBESPREKING

DSM-kalender 1980: **Wilde pracht**. Uitgave Voorlichtingsdienst van DSM, Postbus 65, Heerlen, NL. 86 pagina's; foto's: K. van Straaten; tekst: J. Th. Ter Horst.

In de reeks fraaie kalenders, die de huidige DSM, vroeger Staatsmijnen in Limburg, sedert vele jaren uitgeeft, zijn al verscheidene interessante aspecten van de streek waarin DSM geworteld is, Zuid-Limburg, aan de orde geweest. Naast cultuurhistorische, zijn er ook enkele natuurhistorische onderwerpen in behandeld. Zo verscheen in 1962 de kalender met als titel: "Het stenen bloembed", waarin voor het eerst uitgebreid aandacht werd gevraagd voor de flora van de storthopen of "steenbergen" van de Staatsmijnen.

Thans ligt de kalender 1980 op tafel waarin uitvoerig aandacht wordt geschonken aan de inheemse flora van Zuid-Limburg. Dit gebeurt aan de hand van een goede, overzichtelijke tekst, die geschreven is door de gepensioneerde medewerker van Staatsbosbeheer in Limburg, de heer J. Th. Ter Horst.

Onder de titel "Bloemlezing uit de flora van Zuid-Limburg" heeft de auteur een vrij volledig, en voor iedere geïnteresseerde lezer begrijpelijk overzicht gegeven van de flora van dit gebied. Hierbij

is niet voorbijgegaan aan de voor de wilde planten zo belangrijke invloed van de bodemgesteldheid en van de mens. Het is zeer toe te juichen, dat de schrijver naast de gewoonlijke paradepaardjes op floristisch gebied, zoals de kalkgraslanden, hellingbossen en de zinkflora, óók aandacht heeft willen geven aan de een te weinig gewaardeerd gebied van Zuid-Limburg, namelijk de Noord-Oost hoek. In dit gebied rond Schinveld en Brunssum zijn nog slechts enkele fragmenten over van de voormalige biologische rijkdommen.

Door middel van tekst en goede foto's wordt dit gebied terecht ook in de schijnwerpers gezet.

Naast veel waardering voor de tekst als geheel, zijn er ook enkele kritische opmerkingen te maken. Deze betreffen o.a. de groeiplaatsaanduidingen van enkele soorten. Zo wordt ten onrechte gezegd, dat soorten als *Orchis morio* (Harlekijn), p. 11, *Primula veris* (Echte sleutelbloem), p. 12 en *Orchis militaris* (Soldaatje), p. 14, typisch zouden zijn voor hellingbossen. Op pag. 17 staat te lezen, dat er in Zuid-Limburg geen parasitaire orchideeën voorkomen. Hierbij is echter de niet eens zo geweldig zeldzame *Neotia nidus-avis* (Vogelnestje) over het hoofd gezien. Op pag. 46 wordt ten onrechte de indruk gewekt, dat het voorkomen van *Narcissus pseudonarcissus* (Wilde narcis) nabij de boswachterswoning in het Gerendal, een spontane vestiging van deze soort betreft. Deze suggestie wordt door de bijgeplaatste foto nog versterkt.

Wat de foto's betreft, deze zijn gemaakt door de heer K. van Straaten, en zijn doorgaans van hoge kwaliteit. Ook hierdoor wordt een goed beeld gegeven van de diverse aspecten van de Zuid-Limburgse flora, al kan ook deze fotograaf de verleiding niet weerstaan om de fotogenieke orchideeën onevenredig veel aandacht te geven. Vele grassen zijn dit echter eveneens, en deze plantenfamilie ontbreekt geheel in de detailfoto's. Enkele foto's van planten zijn wat betreft de kleur nogal afwijkend van de werkelijkheid, zoals die van *Orchis mascula* (Mannetjes orchidee) p. 16, *Polygonatum verticillatum* (Kransbladsalomonsezel), p. 20 en *Adoxa moschatellina* (Muskuskruid), p. 20. Op pagina 23 lijkt het alsof het blad van de Braam bij de bloeiende *Hypericum perforatum* (St. Janskruid) hoort, en dit zelfde is op pag. 29 het geval, waar een blad van *Sanguisorba minor* (Kleine pimpernel) bij een bloem van *Helianthemum nummularium* (Gestippeld zonneroosje) is afgebeeld.

De DSM kalender 1980 zal ongetwijfeld door velen nog jarenlang als een kostelijk bezit in de boekenkast worden bewaard en vaak met plezier ter hand genomen. Samenstellers en uitgever zijn er in dit kalender-boekwerk in geslaagd een goed beeld te geven van de inheemse flora en de groeiplaatsen ervan in Zuid-Limburg.

J.H. Willems

AKTIVITEITEN VAN HET NATUURHISTORISCH GENOOTSCHAP

Kring Maastricht

donderdag 3 januari 1980, om 20.00 uur in het Natuurhistorisch Museum te Maastricht.

Jack Diederer zal een lezing houden over: Mens en Mergelwinning.

Jack Diederer is bezig met een studie van ondermeer de Limburgse groeven en doet dit samen met de andere leden van de "Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven" (SOK) van ons Genootschap. Op deze avond zal er tevens meer informatie gegeven worden over deze studiegroep.

donderdag 7 februari 1980 zal onze voorzitter Dr. P.J. van Nieuwenhoven een lezing houden over:

zoutmeren rond de evenaar.

Kring Heerlen

maandag 14 januari 1980, om 20.00 uur in Café restaurant "A gene bek" Mgr. Schrijnenstraat 20 (zijstraat Bekkerveld):

Voordracht met lichtbeelden door de heer H. de Bruijn over:

Turkije

Spreker bezocht in 1978 dit immense land, dat, in tegenstelling tot hetgeen velen denken, niet geheel bestaat uit dorre vlakten, maar een land is vol met afwisselingen, waar zowel hoogvlakten uitgestrekte loofbossen, zandmeren als vreemd gevormde erosielandschappen voorkomen. Deze rijke schakering aan biotopen staat borg voor een even rijke flora en fauna. Hiermee, maar ook met de steden, mensen en moskeeën zal de heer de Bruijn ons laten kennis maken.

4 februari 1980, in afwijking van de gebruikelijke 2e maandag, om 20.00 uur in Café restaurant "A gene bek" Mgr. Schrijnenstraat 20 (zijstraat Bekkerveld):

voordracht door de heer A. Faassen over:

"Bomen".

De afdeling Limburg van het Wereld Natuurfonds houdt op Vrijdag 18 januari 1980 om 20.00 uur in de kantine van de Enci, Lage Kanaaldijk 113 Maastricht, een donateursavond.

Dr. E. Jacobi, oud-voorzitter van Artis, zal dan spreken over: Natuurbehoud en natuurbeheer in 's werelds natuurparken.

Iedere belangstellende is welkom.

PLANTENSTUDIEGROEP

Vrijdag 18 januari 1980 om 20.00 uur is er in het Museum een bijeenkomst van de Plantenstudiegroep. Het grootste deel van de avond wordt besteed aan een nadere kennismaking met grassen, zeggen, biezen en russen. De verschillen tussen deze groepen planten zullen worden bekeken en toegelicht waarbij vooral aandacht besteed wordt aan de determinatiekenmerken zoals die in de Nederlandse flora's gebruikt worden. De leden van de Plantenstudiegroep zullen nog een uitnodiging ontvangen samen met het verslag van de vorige bijeenkomst. Inlichtingen: D. Th. de Graaf, tel.: 043-13671 (of 's avonds 043-622939).

BOMENSTUDIEGROEP

Woensdag 9 januari om 19.30 uur is er een bijeenkomst van de Bomenstudiegroep. Iedereen is dan van harte welkom in het Natuurhistorisch Museum, Bosquetplein 6-7, Maastricht.

Inlichtingen bij J. Curfs, tel.: 043-622751.

AANKONDIGING

Verschenen in de reeks Wetenschappelijke Mededelingen van de KNNV, Nr. 135 (september 1979):

Eikapsels van de kraakbeenvissen Roggen, Haaien, Draakvissen (Chondrichtyes) van noord- en west-Europa, door A.W. Lacourt (Rijksmuseum van Natuurlijke Historie, Leiden). 27 pag., 26 fig.

Prijs voor leden KNNV f 4,40, voor niet leden f 5,25.

Te bestellen bij: Bureau van de KNNV, B. Hoogenboomlaan 24, 1718 BJ Hoogwoud. Gironr. 130.28. In de opgegeven prijs zijn de kosten van toezending begrepen. Na girering van het bedrag, onder opgave van wat verlangd wordt, p.o. toezending van het bestelde.

**Natuurhistorisch
Museum
Maastricht**

ZADENLIJST
DE WEVERTUIN 79/80

Ook dit jaar zijn in de tuin van het museum weer zaden verzameld. Belangstellenden kunnen de zadenlijst - waarin 73 voor het merendeel 'Limburgse' soorten zijn opgenomen - aanvragen door een briefje te sturen naar Natuurhistorisch Museum, De Bosquetplein 6-7, 6211 KJ Maastricht. De zadenlijst zal dan per omgaande worden toegezonden. De lijst is ook bij de balie van het museum verkrijgbaar. In de lijst zelf is aangegeven op welke wijze u de zaden kunt verkrijgen.

HET OUD VERHAAL

*De wind
vertelt het op een ochtend
in een fluisterzacht gesprek
aan de vogels in de groene appelbomen,
naast het oude huis
een rupsje in de bek
zijn ogen vol van dromen
verschuift de merel
op het spitse dak,
pijn
kruipt door zijn doffe veren
hij kent het eeuwenoud verhaal
dat nu de wind vertelt
aan jonge vinken,
merels
lijsters
en aan spreeuwen
vlinders
bijen
en de mens:
de tijd
van zon en langgerekte dagen
van morgendauw op bloemen
en speelse bries
door volle korenvelden
van zware geuren in de late middaguren
en zacht geblauwde schaduw
langs de muren
het wit geschitter
in het water
's nachts
van maanlicht en van sterren.
Voorgoed voorbij
vertelt de wind
er komen regenvlagen
en hagel sneeuw en ijs
en plagen van honger en ellende
kou en dood;
de merel huivert in de rode zon
hij kent het oud verhaal
hij wel.*

Marie-Catherine Plantaz